

СТАНОВИЩЕ

по конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“ по:
професионално направление:

2.1. Филология, научна специалност **Общо и сравнително езиковедие**
/етнолингвистика/

обявен в ДВ бр. 101 от 20.12.2016 год.
от Секцията за етнолингвистика при ИБЕ - БАН

с кандидат - доц. д-р Мария Кирилова Китанова-Маркова,

От: проф. д-р Стефка Иванова Георгиева,
Пловдивски университет "Паисий Хилендарски"

По конкурса за получаване на академичната длъжност "професор" по:
професионално направление – 2.1. *Филология*, научна специалност *Общо и сравнително езиковедие /етнолингвистика/*, обявен в ДВ бр. 46 от 17.06.2016 год. за нуждите на Секцията по етнолингвистика на ИБЕ е подал документи един-единствен кандидат – доц. д-р Мария Китанова-Маркова.

Данни за кандидата

Мария Китанова е завършила Софийския университет „Св. Климент Охридски“ - специалност *Българска филология* (1977 г.). Била е редовен докторант в Секцията по диалектология и лингвистична география към ИБЕ, защитила е дисертация през 1982 год. и е получила научната и образователна степен „доктор“. В ИБЕ работи от 1982 год., където е избрана за доцент в Секцията по ономастика и етнолингвистика през 1997 г. и досега работи като доцент и ръководител на Секцията по етнолингвистика.

Доц. М. Китанова е водила упражнения по българска диалектология в СУ „Св. Климент Охридски“, била е лектор на Семинара по български език и култура за чужденци, била е член на Консултативния съвет по програмата „Странджа-Сакар“ и др.

Тя е била лектор по български език и култура в Московския държавен университет (2008-2009), където е водила теоретичните курсове по фонетика, морфология, синтаксис и словообразуване; била е гост-професор в Държавната академия за славянски култури в Москва (2009 г.), участвала е в експедиция в няколко български села със студенти от Държавната академия за славянски култури в Москва (2011 г.), ръководила е практиката на студенти от СУ „Св. Климент Охридски“ (2014, 2017 г.), ШУ „К.Преславски“, ЮЗУ „Неофит Рилски“ (2014 г.).

От 1997 до 2001 г. доц. М. Китанова е била ръководител на Секцията за българска ономастика и етнолингвистика към ИБЕ; от 2002 до 2008 г. – ръководител на Секцията по етнолингвистика и лингвостатистика, а от 2011 г. и досега доц. М. Китанова е ръководител на Секцията за етнолингвистика към ИБЕ. Член е на Научния съвет на Института за български език при БАН, от 2014 г. е председател на Българския национален комитет на славистите, а от 2015 г. е член на Международния комитет на славистите.

Процедура по обявения конкурс

Конкурсът за “професор” по професионално направление – 2.1. *Филология, научна специалност Общо и сравнително езикознание /етнолингвистика/*, обявен в ДВ бр. 101 от 20.12.2016 год. е по предложение и за нуждите на Секцията за етнолингвистика при ИБЕ. Представената документация е в изправност и в съответствие със Закона за научните степени и звания. По конкурса за получаване на академичната длъжност “професор” е подала документи доц. д-р Мария Китанова.

Научна дейност

За конкурса доц. М. Китанова е представила четири монографии, три речника (в съавторство), атлас (в съавторство), 14 студии и над 100 публикации (статии, доклади, персоналии и рецензии), част от които са в съавторство, 17 са публикувани в чужбина, а част от докладите са четени в чужбина (Русия, Полша, Словакия и др.). Научната продукция на кандидатката разглежда широк кръг от въпроси, свързани с етнолингвистиката, диалектологията, лингвистичната география, културологията, когнитивната семантика, ономастиологията, лексикографията, методиката на преподаване на български език като чужд и др.

Особено внимание заслужава представената монография **Род, семья и дом в българской культуре и языке**, Saarbrucken, LAP LAMBERT Academic, 2015, 184 стр. В нея са разгледани актуални за българския етнос въпроси, свързани с културните кодове, с българската роднинска терминология, с ключови за българската култура понятия (*род, родина, родство, родители* и др.), с манталитета на българина, с отношението му към семейството, дома и др.

Предложена е оригинална методика на изследването, която позволява да се направи обективна оценка на противопоставянето (*свой-чужд*) в древната

славянска система; корените на противопоставянето в културата са открити в обредността, а в езика – неговата семиотична природа.

Справедливо е направен изводът, че това противопоставяне има подчертан антропологичен и оценъчен характер, а в българската езикова картина на света домът е равен на семейството.

Интерес представлява представената монография **Етнолингвистични етюди**. В. Търново: „Знак94“, 2010, 135 стр. В нея новаторски са разгледани народните термини в антропологичния цикъл „Погребение“, народната етимология и етимологичната магия на думите, която допуска множество етимологични тълкувания, предложена е оригинална методика за лексикографското представяне на роднинската терминология, новаторски е представена когнитивната методология при разглеждането на определен концепт при изследване на паремиологичен материал и др.

В монографията **Свой за чуждите и чужд за своите**. Варна, 2012, 124 стр. е представена родствената система в българската култура на материал от българските пословици и е направен обективният извод, че тази система има строга йерархия, която регулира отношенията между отделните й членове и др.

Етнографските, фолклорните и езиковите въпроси, свързани с изследването на езиковите говори в района на Сакар планина са разгледани многоаспектно в колективната монография **Сакар. София: АИ „Проф. Марин Дринов“, 2002**. Доц. М. Китанова е автор на раздела **Говори**, стр. 460-469, в който са анализирани подробно фонетичните, акцентните, морфологичните и синтактичните особености на говорите в този регион.

Изследванията на доц. Мария Китанова, свързани с българската етнолингвистика са представени и в лексикографските издания: **Тематичен речник на термините на народния календар**, София, 2008 (в съавторство с П. Легурска); **Човешкият живот *раждане, сватба, погребение***, София, 2012 (в съавторство с П. Легурска и Н. Павлова), в които илюстративният материал е представен новаторски, замислен като когнитивна матрица, която може да се използва и при съпоставителното представяне на тази терминология, а изследванията й, свързани с диалектологията, ономазиологията и др. са представени в **Български диалектен атлас (Обобщаващ том)**, т. I – Фонетика. Акцентология. Лексика. София, 2001 (в съавторство).

С актуални въпроси, свързани с българската етнолингвистика и народна култура са свързани изследванията на доц. М. Китанова, посветени на календарната и семейна обредност (*„Лошото време“ в българския календар; Ономасиологична характеристика на обредния цикъл „Погребение“ и др.*), на проблемите на родствените връзки в българската култура и език, семейство и дом (*Семья и ее ценности в болгарских пословицах и поговорках Дети с особым статусом в болгарской традиционной семье: анализ номинаций в свете оппозиций „свой-чужой“ и др.*), на стилистичната роля на диалектната лексика (*Някои особености при употребата на диалектна лексика в съвременната художествена проза; Особенности при употребата на фразеологични единици в разказите от сборника „Диви разкази“ на Николай Хайтов и др.*), на въпроси, свързани с етнолингвистиката и лингвокултурологията (*Етнолингвистиката на границата между две столетия; Концептът жена в българските и руски пословици и поговорки и др.*).

С иновативните методи на преподаване на български език като чужд са свързани някои от работите на доц. М. Китанова (*О некоторых теоретических аспектах создания текстов для иностранцев, изучающих болгарский язык; Преподаване на български език на чужденци чрез запознаването им с фрагменти от традиционната и съвременната българска култура и др.*). Обърнато е специално внимание на връзката на езика с културата на страната при обучението на чужд език.

Изследванията на доц. М. Китанова са многоаспектни, свързани са с актуални и неразработени проблеми на етнолингвистиката, лингвокултурологията, диалектологията, ономасиологията и др. в България.

Работите на доц. М. Китанова са ценени високо както в България, така и в чужбина. Отбелязани са над 100 цитирания, публикувани са 12 рецензии от български и чужди автори.

Доц. М. Китанова е участвала в разработването на 15 научни проекта, на 9 от тях е била ръководител. Била е член на организационния комитет на честванията за 1100 г. от успението на св. Климент Охридски, председател на организационния комитет на конференцията „Българският език древен, съвременен, единен“ и др.

Под ръководството на доц. М. Китанова са защитени успешно две дисертация за придобиване на образователно-научната степен „доктор“.

Доц. М. Китанова е участвала с доклади в многобройни международни и национални научни форуми – конгреси, симпозиуми, конференции.

В заключение, въз основа на изискванията на чл. 29 от ЗРАСРБ и чл. 60 и 61 от ППЗРАСРЛ, очевидно изразения научен и приложен характер на публикационната активност, участието в научно-изследователската дейност и от спазената нормативно-процедурно-документална схема, предлагам на членовете на Научното Жури да бъде присъдена академичната длъжност “професор“ по професионално направление 2.1. Филология, научна специалност **Общо и сравнително езикознание /етнолингвистика/, на **доц. д-р Мария Кирилова Китанова-Маркова.****

10.04.2017 г.

г. Пловдив

Подпис:

(проф. д-р Стефка Георгиева)